Бібліятэчка часопісу дзеяслоў

Іна Снарская

ВОГНЕПАКЛОННІЦА

Паэзія

Мінск
«Кнігазбор»
2017

УДК 821.161.3-1
ББК 64(4Беи)-5
С53

Бібліятэчка часопіса «Дзеяслоў».
Выпуск 20.
Заснаваная ў 2006 годзе.

Снарская, І.
С53 Вогнепаклонніца : паэзія / Іна Снарская. — Мінск : Кнігазбор, 2017. — 164 с. — (Бібліятэчка часопіса «Дзеяслоў» ; вып. 20).
ISBN 978-985-7180-29-5.

«Вогнепаклонніца» — восьмая кніга паэткі, якая жыве ў Палтаве і творыць на беларуска-ўкраінскім бязмежжы. Гэта кніга пра любоў, любоў маладую і сталую — да свайго карэння, роднай зямлі, дарагіх людзей і ўсяго жывога. З дапамогай ранішняга, па-дзіцячаму светлага вобразу Іна Снарская раскрывае сваю «агнявую», сонечную натуру, дзе, нягледзячы на ўсе выпрабаванні лёсу, яна застаецца вернай парадам дзеда-каваля: «Паддай агню, не падай духам, Іна, / І кожны дзень прымай, як адкрыццё».

УДК 821.161.3-1
ББК 64(4Беи)-5

ISBN 978-985-7180-29-5

© «Дзеяслоў», 2017
© Снарская І., 2017
© Афармленне. ПУП «Кнігазбор», 2017

З кніг

«Пацеркі»

(1994),

«Пачакай, мая птушка...»

(1998)

БЕЛАРУСІ

Вочы мае — вякі,
Я мяняла вас на шаўкі,
Я мяняла вас на рыззё,
А ў руках — адзін чарназём.

Каб ты срэбрам быў, чарназём,
Я б цябе захінула рыззём,
Загарнула б цябе ў шаўкі, —
Толькі веру маю пакінь!

Я — чарніца гэтай зямлі.
Я — званіца,
                мой звон памяні.
Я — блудніца,
                даруй, не гані,
Не кідай у мяне камяні.

* * *

А калі згарбеюць плечы,
А калі знямеюць рукі,
А калі засмягнуць вусны,
А калі здранцвееш ты, —
Ацалеюць толькі крылы —
Дзве магутныя дубровы,
А ў дубровах шчырым словам
Пракавечныя званы.

* * *

Да зары мне чакаць, да зары.
Паміралі радкі і сябры,
Быў бярозы стрыманы плач,
На вакно прылятаў крумкач
І сядаў, быццам родны, за стол,
І складаў свае крылы на дол,
Закалыхваў мяне да пары...
Да зары мне чакаць, да зары.

ПАЦЕРКІ

Вазьмі гэтыя пацэркі —
яны абароняць ад усякага ліха...
З народнай казкі

Мне словы зычыць вешчае пяро
Бязлітасна,
адчайна і пакутна.
Крумкач прыладзіць правае крыло,
А левае да сэрца ўжо прыкута.
Я палячу у невараць, у скон,
Назад вярнуся з прорвы ўся сівая...
«Цішэй, дачушка,
гэта проста сон», —
Матуля скажа.
Ветах дагарае.
І пакладзе ў калыску — «баю-бай».
Ды як там спаць,
калі палаюць стрэхі
І птушкі крыламі іх тушаць.
Небакрай
Плыве за галавешкамі у рэкі.
Ды як там спаць!
Вяртаюцца буслы
І не знаходзяць хаты і прытулку,
Галосіць хлопчык кволы і малы,
Хто захіне яго
і дасць ратунку?..

Сірочы сон кароткі і жахлівы,
Мінае ноч,
                    як прывід, як падман...
Ўсё будзе добра, мама, і шчаслівa —
Мне пацеркі твае прынёс груган.

ПАЧАКАЙ, МАЯ ПТУШКА...

Капяжы, капяжы,
ўсё жыццё на мяжы,
Мо хадзіла па самаму краю.
Пачакай, мая птушка,
ў грудзях не дрыжы —
Нам далёка да скону і раю.
Колькі сіберны вецер
нам крылле ламаў,
Працінаў то знявагай, то здрадай,
А пасля абдымаў, а пасля шкадаваў,
Прабачэння прасіў,
парады.
Мне калецтва цяпер не схаваць,
не схаваць,
Ні да зоркі ляцець, хоць да хмары...
А калматы шалеў: «Разагнаць, паламаць,
Пахаваць разам з ёй яе мары!»
А пасля галасіў,
а пасля варажыў:
«Дзе ты, дзіўная, кволая птушка?»
Капяжы, капяжы...
А жыццё на мяжы
У калысцы над прорваю гушкала.

* * *

Зорка, калыска, маці мая,
Здрада так блізка,
Кволая я.

Зорка, калыска, ты не люляй,
З горада выслізну
За небакрай.

За небакраем поўня звініць,
Песню спявае,
Хочацца жыць.

Хочацца жыць да празрыстай зары.
Сум мой спатоляць
Птушкі-сябры.

ВАЎКАЛАКА

Я звяроў вучыла размаўляць,
Я чытала ім лісты і кніжкі,
Ды глядзелі вочы ваўчанят
Праз мяне ў сусвет лясны, няблізкі.

Я звяроў вучыла маляваць,
Ім палітру падбірала з неба
І з дажджом мяшала зарапад,
А яны жадалі толькі хлеба.

А спявалі мы амаль адно,
Калі поўня адчыняла вокны,
У вачах сляпучае сяйво
Адбівалася абразам воўчым.

Як сірочы плач хістаў зямлю,
То выццё ваўчынае сціхала.
Я спявала песню не сваю —
Ваўкалакам выла і стагнала.

Я спявала, а вакол ваўкі
Абарону ланцугом трымалі,
Калі людзі з-за маёй ракі,
Як на ловы, груганнё склікалі.

Як на ловы, як на вечны скон
Замаўлялі мне хаўрус сабачы.
А ваўкі не разумелі слоў,
Толькі разумелі голас плачу.

Я звяроў вучыла размаўляць.
Я людзей прасіла спачуваць...

КАЛЯДЫ

> Плач, дитино, плач...
> То янголи від тебе відлітають...
>
> *З фільма «Украдене щастя»*

Хрыстос нарадзіўся —
ў гарачых далонях
Званочкамі цешыцца смех.
Вунь неба ліецца на беразе поўні
З усіх беспрытульных стрэх.
Вунь дрэвы віруюць —
у вырай, у вырай,
Мяне пакідаюць зямлі,
У вас — карані,
а ў мяне іх бяскрылле
Гарыць, як лямеш на раллі.
У вас карані,
а ў мяне толькі вечар —
Нашчадак змарнелых вякоў.
Зноў вецер, зноў вецер
ірвецца за плечы
З усіх ледзяных замкоў.
Зноў дзверы, зноў дзверы
затулены цемрай
І вокнаў аслеплі агні...
Кранаюся вуснамі ветразя веры:
«Мой Божа, мяне памяні...»

* * *

Вугал ночы — край малітвы,
Кроў дажджу, спакой самотных.
У далонь зары наліта
Сто грахоў маіх смяротных.

Сто спакус маіх адчайных
Паяднаць душу і цела...
Там, дзе кнігаўка крычала,
Толькі свечачка ўцалела...

ДОЎГАЕ ЧАКАННЕ ВЯСНЫ

Калі сцямнее —
            сцішыцца завея,
Калі сцямнее —
            запалю святло,
І ў садзе сінім
            на галінах-веях
Пакіну ўсё,
            што набыло жытло.
І ўцісну неба
            ў крумкачову зрэнку
Неспадзяваным
            рабаціннем шкла.
Ля чорнай прорвы
            прастаю да веку,
Прыкутая
            снягамі да акна.

ЖЫЦЦЁ

Спачатку ляцела.
Пасля — бегла.
Пасля — ішла.
Пасля — паўзла.
Нарэшце лягла нерухома —
І... зноў паляцела.

З кнігі

«Лясная панна»

(2001)

* * *

Дом, гэта значыць: з дому — у ноч...

М. Цвятаева

З дому бягу
Па расе, па снезе.
Такая гульня
У маленькіх-дурненькіх —
Будаваць дом
У лесе, у полі,
Паўсюль, дзе ветру даволі,
Дзе столя — нябёсы,
Дзе сцены — шаты,
Такі дом мне б мець,
Такі дом ладны.
З дому бягу,
Як промень ад сонца,
Цалаваць шчаку
Першаму ў вёсцы аконцу.
Цураюся покуці —
Шчур ёй,
Мне — каптур.
Тут неба дыван
Дзінькае птушынымі галасамі,
Музычнымі скрынкамі,
Сонечнымі радкамі.
З дому бягу,
Куды вочы глядзяць.
Дзяцел склікае знаёмых,
Сясцёр, братоў невядомых.

Спяшаюся па расе
Ў гасцінны той дом паспець.
Там промень пяшчотны
І вецер шаўковы,
Там вольныя ўсе галасы
І родная мова.

* * *

На краю зары,
На краю зімы,
На краю зямлі
Загубіўся ты.
Дагукацца як,
Даімчацца як
Ночкаю палыновай
З ветахам на дубах?
Ястрабам б’ецца смага:
Дзе твая рука?
Вострыя снягі лягуць —
У-ця-кай.
Памяць сціскае плечы,
Як замок.
Так толькі каты лечаць,
Галубок.
Кленчу, змораная маўчаннем.
Напіцца як?
У ракі маёй,
Як у смагі,
Горкі смак.
Рэха цябе шукае
Ўздоўж ракі.
З прыгаршчы п’ю світанак
І вякі.
Кінуся ў шэры горад,
Пыл, смурод...

Любы, няўжо не ўспомніш?
Га-ла-лёд...
На краю зары,
На краю зямлі,
На краю зімы
Загубіўся ты.

ПРОШЧА

Прошча — прашчурам спакуса.
Плошча — нам.
Вятрамі глушыць
Крык шалёны вербалоз,
Душыць словы.
Слёзы скрозь.
Зноў сівы скразняк на плошчы
Снег над прорваю палошча.
Суцяшае: «Будзеш жыць,
Пакуль жылка ў шкле дрыжыць».
Жывучы з каханнем поплеч —
Басанож ідзём да прошчы.
У адной кашулі ўроссып —
Зноў будуем дом на плошчы.

Прошча — прашчураў спакуса.
Плошча нас вятрамі глушыць...

ВОЎК

А гэты дом да дому непадобны,
Ён не да твару сонцу і траве, —
Там каламуціць вёсны воўк галодны
І песні свае дзікія пяе.

І гэты воўк не ведае спачыну,
Ён трушчыць дзверы і вяроўкі ўе,
Мае лісты у бездарожжа кіне,
Пасля маўчыць і цешыцца з мяне.

Яго клыкі — гартоўнае жалеза,
І гэты смак я ведаю даўно,
Але ў душу ваўку свайму не лезу
І на вячэру падаю віно.

А мы з ваўком як ворагі-блізняты,
Раку шкадобы нам ісці ўброд.
Такі жаданы і такі пракляты —
Распятыя мы разам колькі год.

А гэты дом да дому непадобны,
Там свечка сумна ў прыцемкі плыве.
Выводзіць воўк матыў такі жалобны,
Па мне галосіць і мяне кляне.

* * *

Шнар-ашуканец,
Восень-сястра.
Дзе тая рана,
Дзе тая я?

Што там пад скурай?
Жэўрыць жыццё?
Жыва склікае гасцей
І пярсцёнак

Дорыць на шчасце
З правай рукі.
Толькі б каханне
Не папрасіць.

Сечанай, мечанай,
Скручанай ў рог,
Што пакладзе
На далоню Сварог?

На папялішча, на рану,
На шкло...
Можа, пад шнарам
Толькі ярмо?

Быццам збавенне
Памяць гарыць —
Гора мінае,
Вечнае — жыць.

* * *

Жывой буду —
Не забуду
Гэту памяць,
Гэту згубу.
Там за полем —
Гай, гай,
Толькі ў лесе — рай, рай.
Райскі мой яблык,
Вусны салодкі,
Вочы як смоль,
Ночкі кароткі.
Ночкі-сіроткі,
Ночачкі-свечкі,
Вострая памяць —
Сэрца засечкі.
Вусны смяюцца,
Сэрца рыдае,
Ночачкі-свечкі
Днём затуляе.
Вочкі заплюшчы
Шчыльна і шчыра,
Можа, успомніш
Белыя крылы...
Поле і гай
У руках гайдай,
На плячах трымай
Зялёны наш рай.

Гаю-гай,
Гайдай,
Сіраціну ўспамінай.
Гаю-гай,
Гайдай,
Гайдай,
Гаю-гай...
Толькі не перакінь.
Толькі не цераз край.
Душу зграі не аддай.

Жывой буду —
Не забуду...

* * *

Міленькі ты мой,
вазьмі мяне з сабой...

З вядомай песні

Абяры мяне рабыняй,
Хоць нялюбай, ды сваёй.
Рушніковы бераг сіні
Разгуляецца за мной.

Закрывавіцца зарою,
Раскідаецца травой
І закрые адмысловы
Незваротны мой спакой.

Рукі рэжа, цягне вецер
І звіваецца ў вянок,
Каб праз кроў прабіўся веццем
Алавяны персцянёк.

А мой крык крыжынкай ляжа
У абдымкі крумкачу...
Нажавой прастрэліш фразай:
«Я рабыні не хачу».

ДОМ НА ВАДЗЕ

Дом на вадзе велічна,
Надзейна, з надзеяй на неба,
Плыве, нібы ласкавае цяля
За сонечнай цялушкай-вечнасцю.
Дом на вадзе сценамі
Кранаецца крылаў аблокаў,
А дахам — сонных вачэй зорак.
Рыбы коўдраю ўсцілаюць падлогу.
Падоўгу спяваем мы з імі
Пра агульныя супярэчнасці ў жыцці,
Аж пакуль не заўважаем:
Нашы таварышкі — нямыя.
І дом на вадзе — човен,
А човен — дошка,
А дошка — сцябліна,
А сцябліна — павуцінка,
І мы — больш не мы.

* * *

Вусны — дзічкі,
                    беражыся,
Будзеш камень —
                    схамяніся,
Будзеш вецер —
                    разгуляйся,
Будзеш рэхам —
                    райся, райся...

Рай на яблыню падобны,
На духмяны, чысты водар,
На празрыстую крыніцу,
На мяне і вочы рысі.

* * *

Гром, грымі,
Грудзі мае напаўняй малаком!
Неба з зямлёю мілуецца,
Дом зялёны не цісне замком.

Белы свет, мо святліца,
Ў якой парадзіха — я.
Неба з зямлёю мілуецца,
Дыхае небам зямля.

Гром, грымі,
У знямеласці вуліц каханне кліч!
Неба з зямлёю мілуецца,
Каб нарадзіўся Зніч.

ЛЁН

Сеяла лён — лівень, лівень...
Бачыла сон — сіні, сіні...
Ложак сцяліла зары
белакрылы.
Успамінала цябе, мілы.

ДОЖДЖ

1

Неба ўздыхнула —
                                        і дождж нарадзіла.
З дзіравага меху — дзіцё
Цешылася, пакуль дзіва
Дзяліла з намі жыццё.

Цешылася, пакуль цацкі
Былі як жывыя, і мы
Лёталі ў гэтай пяшчоце вар'яцкай
Далёка ад грэшнай зямлі.

Млела, лілося дарогамі дзіва,
Дзе дыванамі зара.
Рукі раскінула велічна зліва
Злева ад сэрца,
                                  ў барах.

2

Лівень, лівень летам, летам
Наталяе цеплынёй,
Ён, тварэц зямлі паэтаў,
Тчэ па ноце голас мой.

Лівень, лівень летам, летам...
Я лячу за ім услед,
На адной сцябліне — ветах,
На другой — увесь сусвет.

Лівень, лівень летам, летам
Лёнам, лёнам спавіваць...
Лётай, птушка, белым светам,
Пакуль свеціцца трава.

З кнігі
«Кветка гарынь»
(2005)

* * *

Мае лясы ўпляліся ў неба —
Зара, ўздыхні.
Табе лясы далёка несці,
Прыляж, спачні.

Зара, даруй, напоі неба
Я п’ю з каўша.
Мае лясы не просяць хлеба,
Як і душа.

* * *

Мой шалёны каханы — вецер,
Лашчыць плечы, кудлаціць косы,
Закалыхвае неба кветкамі,
Зацалоўвае ногі босыя.

Мой адчайны каханы — вецер,
Ты адкуль прыляцеў на звабу?
Уварваўся ў самотны вечар
І сукенку дарыў з ядвабу.

Мой адзіны каханы — вецер,
Падарунак нястрымна-пяшчотны.
Нам з табой, мабыць, поўня даверыла
Гэта неба, і вечнасць, і сосны...

* * *

Кветка гарынь — гарачая,
Гнуткая, як струна,
Гняўлівы дзень перайначвала,
Струмянела, цякла.

Кветка гарынь гарэла
Кожным пялёсткам сваім,
Шалам душы і цела —
Адценнем маці-зямлі.

Захлыналася кветка ў пяшчоце —
Цішыні збавення майго
І таго, хто сядзеў напроці
Таямнічых снягоў.

* * *

Чуеце — вербы вартуюць сон,
Цішыня зацяжарыла летам.
Лётае прывід зялёных соў
Над пагранічам сусветаў.

Недзе снягі, адзінота ў вачах,
Недзе завеі.
Чуеце: вербы ўмеюць маўчаць.
Чуеце — вечар...

* * *

У далонях — дарогі лета.
Лётай, лётай прасцей,
Бо на зары сусвету
Дню карацець.

Лётай, лётай да стомы.
Потым — снягі.
Не дакранешся й да столі
Ветрам тугім.

У далонях — лясныя песні,
Сосны, сосны пяюць.
Лётай, бо неба песціць
Восенню не дадуць.

Лётай, лётай да скону...
Коціцца ў рэчку дзень,
І залатыя коні
Топяцца у вадзе.

* * *

Гара кідалася пад ногі —
Зару лаві!
Ліпнёвым светлавокім ліўнем
Зямля ў крыві.

Што не памёрла — прысмірэла,
Я п’ю з рукі.
А на руінах вэлюм белы —
Радкі, радкі...

Гара кідалася пад ногі —
Лаві расу!
Яе жывой, яе гарачай
Не данясу.

Гаручаю, апошняй кропляй
Ляціць зямля.
Гара кідалася пад ногі,
Нібы змяя.

Калі імгненне стане векам,
Гарбом сівым,
Гара падставіць небу плечы,
Як херувім.

* * *

Адным радком памкнуўся лес да сонца,
Адной стралой урэзаўся ў блакіт.
Глыток цяпла — і пералёт бясконцы
Запоўніў небам клёны і дубкі.

Калі зіма завее дрэвам веі,
Калі мароз прастрэліць далячынь —
У сэрцы, пад карой, успыхне вера
І лес ізноў да сонца паляціць.

* * *

Неба ў далонях калыша кветкі.
Колькі бяссонных вачэй!
Мы з табой ухапілі за крылы вецер.
Нам імчацца яшчэ вышэй.

Сядзе сонца, вярбіны на захад лягуць,
Закрываваяць зямлю,
І натоліць сусвет верасовую смагу
Па жывому агню.

Мы з табой ухапілі за крылы вецер.
Сон на веях дрыжыць...
Недзе чуецца спеў, як надзея на вечнасць.
Шалёна хочацца жыць...

* * *

Пройдзе зіма пералескамі,
Небам і воўчымі сцежкамі,
Пройдзе зіма ліхаманская
Марамі, ранамі, казкамі,
Плынню глыбокай,
Песняй далёкай.
Знікне з вачэй.
У-ця-чэ...

* * *

Восенню сіняй, слотнай зімою —
Я твае крылы,
Ты мая воля.

Вечарам, вечнасцю, холадам, здрадай —
Ты маё неба,
Я твая радасць.

Зморaны сыч праляцеў над сялом...
Дзе мы з табою?..
След замяло...

* * *

Той, хто народзіцца вольны, як вецер,
Вечарам сыдзе з жыцця.
Вершы — мае паслухмяныя дзеці,
А сапсаваная я.

А нешчаслівая я. Там, дзе вецце
Воўчым застыла таўром,
Я заблукала нябогаю ў свеце
І растрывожыла гром.

І разбудзіла маланку
Рэхам сівым у барах.
Той, хто прыйдзе на світанку,
Вечарам ляжа ўміраць.

Той, хто прыйдзе як збавенне, —
Будзе з ветрам стагнаць...
Мяне ў небе ўсё меней,
Усё больш — у снягах.

* * *

Берагі бліжэй за сэрца —
Беражы.
За адзін глыток ад смерці
Сон бяжыць.

Дзе мая лясная фея?
За сялом.
Яе плечы, яе веі
Замяло.

Берагі бліжэй за поўню —
Цішыню.
Кубак першай я напоўню.
Прыгублю.

А пасля і ты, мой мілы.
Будзе плён.
Паратунак — толькі крылы.
Белы лён.

* * *

Берагамі сіні сон —
Сосны.
Сто пакут і сто дажджоў —
Восень.
Берагамі сіні дзень —
Дзіўны,
Дзе стагоддзі і зара —
Дымам.
Берагамі сіні лес —
Ласка.
Сонца.
Вешчая трава.
Казка.

* * *

Вачэй не пазнаю і крыл.
Вочы твае выпіў крык,
А крылы ўпадобіў крук,
Ён кранаўся шурпатых рук.

Ён сядаў на плячо тваё,
Высякаў на плячы таўро.
Ты падняцца не меў ужо сіл
І застацца мяне прасіў.

Ты ляжаў сярод белых прасцін
Процi ночы — адчаю сын.
Ты маўчаў, і маўчала я,
Не каханая, нічыя.

А зямля гаравала грымотай
І шаптала замовы ўпотай
На крылы і на прырэчанасць
Каханне вымольваць у вечнасці.

* * *

Бура, бура, я — жывая,
Мой адчай — трава-кавыль.
Тая рана нажавая
Дадала радкоў і сіл.

Навучыла быць прыгожай
І глядзець за далягляд.
У маёй далоні можа
Зацвісці бацькоўскі сад.

Бараніся, бура, сэрца,
Будзь ціхмянай да пары.
Пакахаць — амаль што ўмерці.
Бура, бура, гавары!..

* * *

Спіце. Я буду ваш сон шанаваць.
Спіце, дрэвы, спіце, дарогі.
І паляцяць дзьмухаўцы вандраваць,
І зара будзе доўгай-доўгай.

І паляцяць дзьмухаўцы, нібы лёс,
Над дарогай з гарачым пылам...
Падымуся з калень, дзе жыццё быццам лёх.
Дом мой там, дзе адчую крылы.

ДОМ

Дрэвы зверху растуць,
Карані знепрытомнелі вечнасць.
Астудзі цішыню, астудзі.
Грудзі дыхаюць вольна,
Бо неба ў зялёнай квецені.
Нас ніхто не ў праве судзіць.
Дрэвы з неба растуць
І будуюць надзейныя шаты,
Каб ніхто не знайшоў,
Не парушыў сунічны наш дол.
Птушкі сонца нясуць —
Пазалочаны венчык да хаты.
І асвяціць яго
Самы чысты ранішні дождж.

* * *

Вялікая рака... Яна жыве ўспамінам
Пра волю срэбных крыл, паходні, ваяроў.
Мінулыя вякі штандарамі ўсцялілі
Яе сівое дно, загаварылі кроў.

Свяшчэнная рака. Гаротніца-жывіца,
Спяліла берагі, прыймала ўсіх сірот.
Яна заве й мяне да берагіняў ніцых.
Я бачыла Анёла там. Ён плакаў пад гарой.

ДОЛЯ

З рога — журботы многа.
Абрусам ляжа дарога.
Рукой памахаюць сябры мне,
Такія яшчэ маладыя.

І маці хустачку здыме,
Угору рукі падыме,
Пасля пажадае шчасця,
Каб у людзях не прапасці.

З рога — пяшчоты многа.
Цалавала ногі дарога,
Залаціла крылы дажджом.
Жоўты ветах рэзаў неба нажом.

«Табе кавалачак і мне акраечак.
Ад раю — толькі ночка.
Народзіш сабе сыночка.
Будзе галубочак, валасы — ляночак».

З рога — трывогі многа.
Спяшалася да царквы,
А чула ўсё шум лясны —
Апантаны, пралескавы
верасовымі песнямі.

Абрусам ляжа дарога
З пяшчоты, журботы, трывогі...

* * *

> Дзе песня твая, зязюля?
> Ты ж ведаеш: сліва цвіце
> Ужо ў першым месяцы года!
>
> *Мацуа Басё*

Лес няўтольны — лёс птушыны,
Хто спяваць цябе вучыў?
Дзе гарбеюць успаміны,
Толькі сойка закрычыць.

Толькі кнігаўка заплача,
Сыч прысніць лясны матыў
І маркоту перайначыць
Летуценнем залатым.

Тут вясной сваволяць росы,
Дня каўтаючы бялок,
І кудлаціць мае косы
Ветра вабнае крыло.

Можа, тут шчаслівай стану,
Паслухмянай і зямной,
І прамые ветах рану
Ранішняй вадой жывой.

У нябыце я пакіну
Успаміны пра бяду...
Лес няўтольны — лёс птушыны,
Мяне мёдам нагадуй.

* * *

Гэты урок —
зарок ад пытанняў.
Безліч вакол дарог,
безліч світанняў.
Адзіны мой, лічаны —
свечка грамнічная на вакне.
Вусны твае сунічныя,
веі — сны.
Душамі хмары парушаны.
Там наш дом.
Дзе загарацца сцены —
на чаўне паплывём.
Вёсны — ветразя росы
нагбом піць...
Лёс ты мой паднябёсны,
няўтольны блакіт.

КАЛЯРОВЫЯ ВЕРШЫ
Трыпціх

Белы

Пад снегам рукі твае...
Вее, мяце завіруха,
хавае гарачыя рукі,
як рэкі, глыбей і глыбей.
К табе
бягу па беламу...
Ламаю сівую траву,
то выю ваўком,
то пяю...
Палаюць ночы і дні,
Знікаюць сярод зімы.

Зялёны

Зямное — зямлі.
Млее зялёны ліст летам.
Там, дзе няма марозаў, —
ветразь
і ліст зялёны.
Зялёны, залётны,
ляціць да долу,
да дому,
ці, можа, у рукі твае.

Чырвоны

На чым прыплывеш?
Ведаеш,
яшчэ малой
я марыла
пра ветразь чырвоны.
Вядома,
марыла й пра капітана...
Танулі мары,
радком працягвалі жыць.
Дрыжыць
мара — жылка чырвоная у руцэ:
днямі, начамі
чакаю яшчэ...
Тчэ парка долю маю.
Ма-лю-ся...

З кнігі
«Дзве зямлі — дзве долі»
(2006)

* * *

Адна зямля падставіла рукі,
Каб не ўпала на дол.
Ліўся дождж, і кропляў мудрыя гукі
Загаворвалі боль.

Другая зямля ратавала слова,
Дзе вусны агнём пякло,
Дзе птушка ляцела, ляцела на волю,
Шукала жытло.

І гэтыя белыя, чыстыя строі —
Зары светлы ўздых
Выткалі мне дзве зямлі, дзве долі,
Дзве песні маіх.

* * *

Праз вокны дрэвы прараcталі,
Спяшаліся да сініх сноў.
І снег на сцежцы хутка таяў,
І пахла ў горадзе вясной.

Анёлак мой ружовакрылы
Хадзіць вучыўся, як дзіця,
І веі цёплы вецер снілі
Да шалу і да забыцця.

І падымаўся цёплай паскай
Над домам нашым новы дзень...
А я тваёй чакала ласкі
Усё радзей.

СЕМ КРОКАЎ

Жыццё на сямі вятрах
Настоена, быццам песня,
Нібы пуцяводны шлях,
Шалёная смага песціць.

Жыццё — гэта сем дарог,
І толькі адна — нябёсы.
Жыццё — гэта сем дароў
І звонкая сіняя восень.

Жыццё — гэта проста быць
І бачыць лясы і пожні.
Сем крокаў — слова «любіць»,
І кожны той крок апошні.

ЛІСТ

Мне верыцца,
Што хутка я атрымаю ліст,
Якога так доўга чакала.
І тады мая парожняя паштовая скрынка
Нарэшце зацяжарыць.
І будзе гэта восенню,
Калі ападзе апошні ліст з дрэва,
А яго падхопіць вецер
І асцярожна пакладзе
На твой пісьмовы стол.
Ён засне разам з табой,
А за ноч ператварыцца
У чысты ліст паперы,
Які будзе нагадваць
Пабелены першым снегам
Краявід за акном.
А ты прачнешся раніцай,
Паглядзіш на белы аркуш паперы
І ўспомніш, нарэшце,
Як даўно не пісаў мне.

* * *

Заблукала ў лесе надвячоркам,
Ніяк сцяжыну запаветную не знайду.
Але бачу — тры прагаліны,
І на кожнай з іх — брама.
За першай жыве змяя,
Ды не хапае ёй мудрасці,
За другой — крумкач,
Ды не хапае яму літасці,
За трэцяй — воўк,
Ды не хапае яму смеласці.
Да якога гаспадара зайсці,
З кім світанку дачакацца?
Стукаю ў першую браму —
Ды змяя джаліць мяне.
Стукаю ў другую —
Ды крумкач гоніць мяне.
Стукаю ў трэцюю —
Ды воўк хаваецца ад мяне.
Блукаю па цёмным лесе,
Шукаю дарогу...

* * *

Маё змярканне яшчэ далёка,
але чамусьці я бачу яго несупынна
ва ўсім навокал:
у ранняй халоднай восені,
птушках, якія паляцелі ў вырай
не развітаўшыся,
у састарэлай пажухлай лістоце,
у невясёлых стомленых тварах,
якія праплываюць неяк занадта павольна,
нібы ў сне, побач са мной і вакол мяне...
Я так даўно не бачу шчырых, шчаслівых
вачэй.
Яны, быццам халодныя люстэркі,
аддаюць, не шкадуючы, мой уласны адбітак.

ЯБЛЫНЯ

Бабуля мая — яблыня.
Кожны яблык
з болем і радасцю выношвала,
зялёны
прыціскала да сонца,
спяліла пяшчотай...
А потым
яблыкі зрываліся на зямлю,
каб прарасці новым жыццём.
Бабуля мая — яблыня.

* * *

І ластаўка сляпая прыляціць,
Калі сплыве зара на падваконне,
Парэжа крылы аб лязо прадоння,
Як у вачэй тваіх папросіць піць.

І кінецца да вокнаў, як у рукі,
І паспрабуе зрушыць цішыню.
Той ашалелы звон разбітых гукаў
Пасыплецца крывава на зямлю.

І пацякуць па бездарожжы ночы
Гады мае, павіснуць на плячах,
Як рызманы у жудасным бязвоччы,
Як рэха анямелае ў вяках.

І, можа, ты мяне тады пачуеш,
За плечы возьмеш, схіліш галаву,
Мяне, чужую, да грудзей прытуліш,
Сівую, пакладзеш мяне ў траву.

ПОЛАЦКУ

А ноч плыве пад зорным парасонам
Дрыготкая і крохкая, як шкло.
Мінулае належала бяссонню,
А будучае — крылы апякло...

Што там яшчэ? —
Далёкая дарога,
Зноў торбу пазычаць у жабрака.
Радкі кладуцца болем і трывогай:
«Сафія спіць.
Спяшаецца рака...»

* * *

Свеціцца, свеціцца сіні мурог,
Падае, падае зорка на стог,
Дымныя, дымныя коміны скрозь,
Дзіўныя, дзіўныя крылы, як лёс.

Белыя, белыя крылы ў руках,
Іх даглядае зняверааны птах.
Крылы і птаха я ў поле нясу,
Каб паглядзелі яны на расу.

Поле далёка, далёка яшчэ,
Слёзы глыбока, глыбока ў рацэ.
Птах мой стаміўся, стаміўся спяваць.
Крылы гараць, і гараць, і гараць...

* * *

Спявай, пустэча!
Дзверы ў вечнасць
Адчыніш ты перада мной,
Знямоглай, кволай, недарэчнай,
Але жывой.

Спявай, пустэча!
Мая доля
Калені збіла да крыві.
Цяпер табе дарую волю:
Чаруй, жыві.

Спявай, пустэча!
Люты вецер
Маю пакуту нагбам піў,
Бо на вяртанне я прырэчана
Да родных ніў.

З кнігі
«Верасовыя песні зары»
(2008)

* * *

Рыгору Барадуліну

Мне сніўся Барадулін малады
Гарачы, летуценны, апантаны,
Садзіў ён вершаў сонечных сады,
Было яшчэ далёка да бяды,
Яшчэ далей да босага світання.

Мне сніўся Барадулін малады:
Без барады, вясёлы і шчаслівы.
Ён жартаваў на розныя лады,
Сівелі і марнелі халады,
А мы зрывалі яблыкі і слівы.

Напэўна, я губляла галаву —
У боскай поўні мёд піла з далоні.
Ляцелі яблыкі ў гаючую траву,
І верылася: толькі тут жыву,
І першым, безумоўна, было Слова.

* * *

Вяртайцеся назад,
мае радкі-ўспаміны,
Я гэтаю зарой
пазнаю вас здаля,
Завёўся сам сабой
ў куце стары гадзіннік,
Я вываджу гуляць
драўлянага каня.

Дзіцячы конь-агонь,
зямны і паднябёсны,
Мы палячім з табой
у невараць дарог,
І восень прарасце
у маладыя вёсны
І ўсе мае грахі
даруе мудры Бог.

ВОГНЕПАКЛОННІЦА

«Агню, паддай агню!» —
Мне дзед-каваль з нябёс даваў урокі,
Калі я падала ў знямозе на зямлю,
Калі з аўчынку быў сусвет шырокі.

«Агню, паддай агню!»
І хлебам дыхала духмяна паддувала.
Я гэтыя ўспаміны бараню,
Ад ворагаў-вятроў ў душы хаваю.

Мой дзед-каваль каваў само жыццё
І гартаваў імгненні і гадзіны:
«Паддай агню, не падай духам, Іна,
І кожны дзень прымай, як адкрыццё».

* * *

Прачнуўся ў снежні майскі хрушч.
Хіба не дзіва?
Ён перайшоў часоў мяжу
Адзіны.

Як прарастае дзень і лес
З жыцця і смерці,
Той хрушч з нябёснай печы злез —
Да сэрца.

З якога свету пераход,
З якой старонкі?
Званы-дарогі сотні год
Спяваюць звонка.

На падваконні ліст жывы
Вусамі круціць,
Замову ён прынёс травы
Ад люці.

СПАРЫШЫ ДЛЯ ДУШЫ

1

Крылаты Полацк — мой палон адзіны,
Адвечны, адмысловы, залаты.
Тут час назад адлічвае гадзіннік
І кожны дзень дзяцінны і святы.

2

Мне Вас смяротна будзе не хапаць.
Пякуць дажджы і палымнее сцюжа.
Мой чорны бусел над царквою кружыць,
А белага за снегам не відаць.

3

Перавядзі мяне цераз раку,
Раку гаючую, будзённую, сцюдзёную.
Ты у сваёй трымай маю руку,
І дзіва: брод адкрыецца штодзённікам.

4

І выпаў снег калядны срэбназвонкі,
Бывае так, калі цябе чакаю...
Маё жыццё старонка за старонкай
Да зорак дакранаецца радкамі.

5

Мялее лета поўнямі дарог,
Не за гарамі слотныя туманы.
Пакінуў залаты на сцежцы Бог,
Каб мы знайшлі яго аднойчы на світанні.

6

Вяртацца балюча-няпроста
У ранак дзіцячых дарог.
Калі аддаляецца ростань,
Ратуе душу толькі Бог.

7

Душа, душа, я толькі падрастаю,
Вучуся ведаць, верыць і любіць.
Калі ільды зімовыя растаюць,
Я буду акрыленна, шчодра жыць.

8

Даруе дол і суцяшае сцежка,
Мы ўсе на боскім полі — спарышы.
Сваё крыло пад галаву пасцеле
Анёл-ахоўнік на святло душы.

* * *

Наталяю душу цішынёй,
Цудадзейным лясным адварам.
Адрастаюць крылы. Анёл
Мне зёлкі духмяныя варыць.

Ён вартуе маю цішыню
І лісце старое паліць,
Канюшынаю ўкрые зямлю
І кветку падорыць на памяць.

Паляцець бы... «Дык не шкадуй,
Што было, што збылося, што будзе...»
Мой Анёл жывую ваду
Крыламі студзіць.

* * *

Не вянчаліся мы ў храме,
А гарэлі ў небе свечкі,
І каней цыганы ўкралі,
І халодны быў той вечар.

Пацалуй мяне, каханы,
Каб у полі не замёрзла,
Наш дыван барвінкам тканы,
Што нам лютыя марозы!

Мой каханы нечаканы,
Галубамі прыгалубіш
І сардэчны гора-камень
Адагрэеш ў дзіва-грубе.

Прынясем дары Стрыбогу.
Прошчу нам шукаць не трэба.
Сэрца ведае дарогу —
Лёнам, лёнам,
небам, небам...

МАЛІТВА

Ён упаў на зямлю
І пачаў маліцца.
І было яму так балюча
І так пякуча,
Што зямля загарэлася
І правалілася.
З правалля ўласнай свядомасці,
З яміны спустошанасці і адзіноты,
З бездані страчаных надзей і няўтоленай
смагі
Ён папрасіўся дадому,
Туды, дзе яго любяць і разумеюць.
Ніхто не бачыў гэтага чалавека раней.
«Ён чарнец», — гаварылі адны.
«Ён вялікі грэшнік», — казалі другія.
«Ён прапашчая душа», — думалі трэція...
А калі вялізная белая птушка
Рассекла чорныя хмары
ўзмахам моцных крылаў,
Усе, нарэшце, пазналі яго —
Калісьці ён быў вандроўнікам і паэтам.

* * *

Дзе неба з аўчыну,
Там ў сэрцы — айчына.
Сірочае шчасце
Ў людзях не прапасці,
Выжыць, не знікнуць,
Да здрады не звыкнуць.
А вецер — салёны.
А позірк — калёны.
І жоўтыя вёрсты —
Нястрадныя сёстры.

З НІЗКІ «МОЙ ЕРУСАЛІМ»

1

Мёртвае мора памяці,
Вуснаў спякотны боль.
Подыхам вешчай радасці
Сняцца мне жар і соль.

Світкам біблейскім, ведамі
Неба на плечы лягло.
Ведаю зараз, ведаю,
Тут адпявала Яго.

Косамі ўкрыла, косамі
Ад ледзяных вятроў,
А на каленях росамі,
Мірам Яго кроў.

Мора гаючае памяці,
Смоквы жывы агонь.
Лёд раўнадушша плавіцца
Ад цеплыні яго.

І прарастае крыламі,
Так, што дрыжыць зямля,
Над дзедавымі магіламі
Галінка мая.

2

І ўбачу профіль Магдаліны
На аксамітавай сцяне...

Якія вершы, песні, гімны
Яна складала па вясне?

І на якіх цяпер дарогах
Яе адбіліся сляды?
Усе пустэлі, як астрогі,
Усе сцяжынкі, як мяды.

Яго далоні цалавала
І мірам мазала чало.
Не чаравала — царавала,
Калі за вокнамі мяло.

Вятроў пустэлі соль і попел,
Нібы снягоў паўночных сум.
Пабачу стомленую постаць
І распляту сваю касу.

І валасамі ногі ўкрыю,
І пацалую кожны крок...
Я у сабе нясу Марыю,
Яе натхненне, боль і кроў.

3

Вуглём напішу Яго імя
На аркушы свайго сэрца.
Смерці з гэтага часу няма.
Верце мне. Верце...

Верце ранкова-крылатай мне,
Як гэтай траве прыдарожнай.
Яго я шукала сярод камней
І на сцяжынцы кожнай.

А Ён быў заўсёды маім акном,
Лазой сонцакрылай сцяліўся.
Сонцам і ветрам, кожным радком
Сніўся і збыўся.

З кнігі

«Ад сэрца да сэрца — дарога...»

(2013)

ДАРОГА

Нябыту кажа дарога — «Не!»
«Не!» — забродам і выраканцам.
Мой лёс запрагае лепшых каней,
На Радзіму збірацца раніцай.

А Радзіма кожнаму сілы дае —
Аб каменне не біць калені.
Дарога вучыла мяне сталець
Памяццю пакаленняў.

А на могілках родных крывавяць крыжы,
Жаўрукам акрыляць далягляды.
Дарога-сястрыца дадому бяжыць,
Да бацькаўскага пасаду.

Нябыту кажа дарога: «Не!»
А я прарастаю галінамі
Ад каранёў, што жывілі мяне
І на зямлі пакінулі.

* * *

А дарогі старэюць, як людзі.
Вербалозамі горычы дзён
Зарастаюць магутныя грудзі,
І далоні чарнеюць, і цёрн
Аплятае стамлёныя ногі —
Не ступіць, не спачыць, не ўзляцець.
Дарагія мае дарогі, вам цяпер карацець.
Толькі б'ецца надзеяю сэрца,
Аж дрыжыць агнявая трава,
І гудзе пад нагамі вецер:
«Рана нам паміраць!»
Я іду па сівых дарогах
І малюся за кожны крок:
Я жывая — і дзякуй Богу,
А за мною ідзе сынок.

ЛАСТАЎКА

Аднойчы я прынесла дадому
ластаўку са зламаным крылом.
Доўга яе лячыла
і гаварыць вучыла.
Сунічным вечарам
вынесла птушку ў сад
(няхай падыхае яблыневым паветрам),
падкінула хворую ў неба
(а раптам? а раптам?)...
І вось аднойчы ластаўка паляцела,
а я напісала свой першы верш.

ПАЯСЫ

Са студні піць,
А значыць, хаце дыхаць.
Пахукаю за сто дарог на шкло.
Печ ажыве,
І ганак скрыпне ціха,
А я спляту з дарог сем паясоў:
Вясельны, пахавальны, развітальны,
На хрэсьбіны, на верасовы лёс...
А два апошніх будуць на каханне.
Няхай ляцяць, як птушкі, над зямлёй.

* * *

Пакуль я чую голас твой — звані,
Пакуль кахаеш, не шкадуй пяшчоты.
Гады ляцяць, сівеюць камяні,
Дык напаўняй душу маю, як соты.

І наталяй світанкам да краёў,
Ад родных берагоў і да заморскіх,
Да ўсіх маіх сцяблін і каранёў
У Полацку і на абшарах Ворсклы.

Мне у Палтаве чуюцца званы
Сабораў менскіх. Сэрца адзавецца
На мове вершаў сонечна-зямных.
Ты іх пачуеш. Толькі ты і вецер.

Ну а цяпер, прашу цябе, звані,
Бо я жыву, пакуль твой голас чую.
Нябёсы спяць. Ляціць няўлоўнай куляй
Цягнік мой і зямля. І мы на ёй адны.

* * *

І матылькі сядалі на руку...
Акрайчык сонца летняга аддалі.
Дык паляцім, мой любы, за раку,
За сто дарог, за сто трывог — і далі...

Ты паглядзі: гарыць трава ў расе,
І той агонь шчаслівы рук не паліць.
Яшчэ сем дзён — і чарада гусей
Твае лісты на поўдзень пераправіць.

Я іх злаўлю на выспачцы зімы
І пакладу пад ільняны настольнік...
А неба вуснамі кранаецца зямлі,
Цалуе матылькамі нашы поўні.

* * *

Далёка, бліжэй за подых,
Імгненне — за сто снягоў,
Плыву па язмінных водах
Ранковага сэрца твайго.

А салаўіныя пушчы
Нам акрыляюць лёт,
Злівы, як слёзы, сушаць,
Плавяць і снег, і лёд.

І гэтай зары палавіну,
І гэтай ночы шаўкі
Бяры, нібы кветку язміну,
З маёй рукі.

ЗІМОВАЕ ПАДАРОЖЖА

Паводле Марка Шагала

Прачынаецца Мінск, як вялікая белая
птушка.
Гэты ранак на двох, б’ецца сэрца
з тваім ва ўнісон.
Мы плывём над зямлёй, над Айчынай,
заснежанай грушай,
І я ведаю: будзе ўсё добра, бо берагу твой
сон.

А на беразе поўні вяртаюцца з выраю гусі,
Там імгненні праз вечнасць праб’юцца
зялёнай травой...
Мы плывём над зямлёй, над снягамі
маёй Беларусі,
І сабораў крыжы зіхацяць пуцяводнай зарой.

* * *

Мы — дрэвы, бяссонныя дрэвы.
Далей і далей ад зямлі
Ляцім пад замовы мяцеліцы,
Пад міты шаўковай травы.

Мы — дрэвы. Пішыце лісты нам
На крыльцах сівых матылькоў,
На павуцінках асенніх,
На лапах галодных ваўкоў.

Далей і далей ад карэння...
Жадаем, як волі, нябёс,
Ды цяжка нам стаць на калені,
Прыняць адзінокі наш лёс.

І горка, і позна вярнуцца
Галінкам на небе вякоў,
І не дае азірнуцца
Кара са слядамі цвікоў.

* * *

У цябе я ўрастаю дрэвамі
З гнёздамі, пожнямі, ранкамі.
Будзеш адвеку крэўным,
Спеўным, світанкавым.

Урастаю травой і птушкамі,
Усімі сваімі пушчамі.
Ты ноччу мяне загушкаеш
І пацалуеш вусцішна.

Прарастаю ў табе дарогамі,
Пракавечнымі сцежкамі мглістымі,
Кожнай сваёй трывогаю,
Кожнай памылкай існаю.

ВЕЦЕР

Цалавала ў сэрца вецер.
Ён — зялёны, ён — залётны.
Ліўся сум паўночны з весніц:
«Вецер, любы, вецер, лётай!»

Вецер ліўся, вецер збыўся,
Цалаваў мае далоні,
А пасля зарой умыўся,
Засцяліў мне ложак лёнам.

Вецер родны, вецер босы
Галубамі прыгалубіў,
Васількі заплёў у косы,
Мілаваў душу да згубы.

Вецер, любы, вецер, лётай
Хоць да краю, хоць за край.
А пасля — няхай сумёты
І зіма пасля няхай.

І ляцелі ў вырай душы,
І крычалі немаўляці...
Мы ж у пушчы, як у мушлі,
Мы на волі, мы на свяце.

Цалавала ў сэрца вецер.
Мы адны з табой на свеце.

* * *

Вяргіні, маргарыткі і ляўкоі
Пад снегам засынаюць агнявым,
А прачынаюцца ізноў на волі
Пад подыхам турботлівым Тваім.

Танцуй, жыццё
да попелу, да болю,
Да лёду ў горле, вогнішча ў грудзях.
Сябе мы безнадзейнасцю няволім,
Няверай беспрытульных і бадзяг.

І кожны дзень, і кожны год паволі
Сівеем, мітусімся — дагарым...
А недзе хутка ажывуць ляўкоі
Пад подыхам турботлівым Тваім.

* * *

І горы, па крылах сумуючы,
прыдумалі аблокі...

Ф. Г. Лорка

А горы прыдумалі птушак,
Бо марылі самі лётаць,
А пушчы птушыныя душы
Да лета схавалі ў сотах.

І мёдам душа жывая
Ліецца, бо не замёрзла,
А завіруха сівая
У вербах хавае слёзы.

Душа паляціць да сонца.
Вясну сустракаць ёй першай.
А горы прыдумалі птушак,
А птушкі прыдумалі вершы.

ДРЭВА ЖЫЦЦЯ

Дрэва кожнае на зямлі
паўтарае Дрэва Сусвету...

Р. Барадулін

Прыснілася дрэва жыцця —
Вярбіна мая каля хаты,
А там на галінах — бацян,
У прымы прыбіўся ці ў сваты.

І свята было на зямлі —
Басое бегла дарогай,
І рушнікі плылі
Ракою, журбою, трывогай.

І недзе гармонь ляцеў
Ад ганку — да небакраю,
І не было чысцей
Сярмяжнага гэтага раю.

Абраныя для жыцця
Пісалі свой першы спомін.
А ў небе кружыў бацян,
І я з ім, і сон, і поўня...

* * *

Знямелі вершы, песні адзвінелі,
Змялела рэчка вербамі на ўсход,
А я іду да пракавечнай веры
У адмысловы сонечны паход.

А я іду — і дрэвы вырастаюць,
І матылькі садзяцца на руку,
А гэта значыць, што мяне пазнаюць
На тым баку.

Адтуляцца нябёсы — брама ў сэрца,
На могілках загояцца крыжы.
Там, дзе любоў, — няма тугі і смерці.
Хіба дажджы...

МЯТЛІКІ

Бабуля казала мне калісьці,
што блакітныя матылькі —
гэта райскія птушкі, якія згубілі радзіму.
Яна называла іх «мятлікі».
А я ўяўляла пах мяты і светлыя лікі ў куце
на абразах.
Хата была вялікая і ўтульная.
Як зойдзеш у яе, зразу пабачыш печ-ахоўніцу.
Яна памятала ўсе гісторыі нашай сям'і,
усе легенды і паданні.
Часам я бачыла, як на ёй адбіваюцца
мае дзіцячыя сны і мары.
На сцяне вісеў гадзіннік, у якім жыў добры
казачнік Бай.
Той Бай з дзіцячай бясконцай
замоўкі-забаўкі,
які «ішоў па сцяне і нёс сямёра лапцей».
Ці данёс ён гэтыя лапці да «жаны і дзяцей»,
ці дачакаліся яго родныя?
Гэтыя пытанні хвалявалі маю дзіцячую ўяву,
таму я зноў і зноў
прасіла бабулю расказаць бясконцы вершык
спачатку.
Каля вакна стаяў стол, засланы белым
накрухмаленым настольнікам.
Калі бабуля пякла бліны, яшчэ напаўсонная,
я чула гэты неверагодны водар.
Ускоквала з пасцелі і куляй ляцела да стала,
на якім ужо ляжалі гатовыя бліны-выспачкі.

Ніколі не каштавала нічога смачнейшага...
З таго часу прайшло гадоў сорак. І сёння я
прыехала сюды,
да свайго дзяцінства. Даўгой і нялёгкай была
мая дарога.
Але я не магу адчуць радзіму,
пакуль не пабываю
ў гэтай хаце,
роднай, з-пад сэрца.
Пякуча і балюча бачыць яе аслеплую,
утравелую,
урослую ў зямлю.
Абышла з усіх бакоў, зазірнула ў вокны.
Ці памятаюць яны абдымкі родных людзей,
іхныя посмішкі?
Дзе яны, родныя?
Не гояцца крыжы на магілах,
не зацягваюцца раны ў сэрцы.
Гэта не праўда, што час лечыць.
Ён проста дае кароткі спачын,
прыглушае боль.
Але трэба жыць далей.
Дрэва роду павінна расці, квітнець,
памнажаць
дабро на зямлі...
Зазірнула ў студню, а там — чыстая вада і
новае вядро прытулілася...
І так лёгка адразу стала на сэрцы —
людзі п'юць ваду
з нашай студні,
а значыць, яна жывая. Няхай п'юць, няхай
працягваецца жыццё...

ТРОЙЦА

У хаце пахне зёлкамі,
І чабаром, і мятаю.
Душа далоняй волкаю
Фіранку неба кратае.

І дождж ідзе, і поўніцца
Вядро, як поўня боская.
На ганку Багародзіца
Памыла ногі босыя.

У хаце пахне мятаю,
І печ павольна дыхае.
Прыснілася так свята мне
Зялёнае і ціхае.

КАРАНІ

Памяці майго дзеда Іосіфа Снарскага

Майго дзеда Іосіфа Снарскага забілі 8 снежня 1937 года. Яго арыштавалі 5 лістапада 1937 года па несправядлівым і бязглуздым абвінавачанні, нібы з 1927 года ён з'яўляўся ўдзельнікам контррэвалюцыйнай арганізацыі паўстанцаў «ПАВ» (Польская арганізацыя вайскова) і праводзіў сярод насельніцтва антысавецкую агітацыю. Па гэтай жа справе толькі па Віцебскай вобласці праходзілі тысячы людзей, большасць з якіх былі расстраляны. Як стала вядома пазней, арганізацыі «ПАВ» ніколі не існавала. 30 лістапада 1960 года вайсковы трыбунал Беларускай ваеннай акругі вызначыў: «Постановление Комиссии НКВД и прокурора СССР от 22 ноября 1937 года в отношении Снарского Иосифа Иосифовича отменить и дело производством прекратить за отсутствием состава преступления». Майго дзеда поўнасцю рэабілітавалі. Як і яго роднага брата Клаўдзія Снарскага, арыштаванага і забітага ў той жа самы дзень. Месца захавання братоў да гэтага часу застаецца невядомым.

1

А шчасце пасля здзічэла —
Дзядоўнік і лебяда...
Дзяды хату клалі смела.
Вясёлая грамада.

Збіраліся талакою,
Ладзілі зруб над ракой
І птушцы прыгожай белай
Махалі услед рукой.

А каб яна павярнулася,
Манеты — пад вугал, на дол,
І танчылі курнай вуліцай,
І долю крапілі вадой.

А потым спакойна спалі.
Сон, нібы галубок...
(Сон той мне скроні паліць).
Недзе пшанічны Бог

Даўгія вусы расчэсвае —
Будзе яшчэ дарог...
Але ўжо вяшчуюць весніцы
Кроў і астрог.

2

Ноччу звонкі кожны крок.
Змрок.
Па галінцы птушка скок —
Рок.
Недзе ў лесе сыч крычыць:
— Жыць!
І так хочацца зару піць.

3

Гэтая ноч зацягнулася,
Сон на дасвецці, як вір.
Вывелі ў споднім на вуліцу.
Рэчка ў крыві.

Дзе тая птушка заветная?
Дзе той пшанічны Бог?

Крумкачы даляглядам лётаюць,
Падае Бог у быльнёг.

4

Крумкачы закрылі неба.
Сэрца волі, як зала.
Цераз вечнасць крыж свой несці.
Дакрануцца б да вугла
Роднай хаты, дзе манеты
Пад другім ляжаць вянцом.
Шчасце зрэбнае, ну дзе ты
З Сынам, Духам і Айцом?

5

Першы крок на белай пожні
Чорным крукам, чорным крукам.
І заломіць маці рукі —
Зорцы не свяціць астрожнай.

За гарамі, за даламі
Сонца звяжуць ланцугамі
І на сэрцы чорнай ніткай
Вырак той смяротны выткуць.

Быў ён бацькам, быў ён любым...
Кожны дзень бліжэй да згубы.
Крыжык выслізнуў з далоні,
Храм згарэў, званы не звоняць.

Б’ецца ноч драпежнай птушкай.
Некаму дзяцей пагушкаць.
Хто ад голаду ўратуе
Беспрытульных, беспрытульных?

Ліст ляціць лясной сініцай,
Толькі гэта сніцца, сніцца.
Б’ецца снежань у вакно

Ненароджанай вясной.
Крок на снезе, крок апошні
Стане зноў зялёнай пожняй...
Ты дайшоў да нас, паспеў
І пачуў анёлаў спеў.

6

Недзе крыкнула сарока,
Значыць хутка будзе ліст.
У вакна сляпое вока
Дзень святло сваё праліў.
Птушка-дзень, зямное дзіва
Не кранаецца травы.
— Мама, хутка будзе зліва!
Значыць, бацька наш жывы.

7

> Харона адужылі
> Сцюжа і стома,
> Бо ў царстве Аіда
> Ні планаў, ні зім...
>
> *Р. Барадулін*

А ўжо і Харон стаміўся,
Са сталі яго вясло,
І лівень на плечы ліўся,
І снег засыпаў чало.

Дрыжалі, гулі землятрусам
Старонкі драпежных вякоў.
Харон у дарогу рушыў
Адзін на адзін з ракой.

Адзін на адзін з журбою,
Самотнай, смяротнай мяжой.
Адзін са сваім спакоем.
Адзін з чужою бядой.

8

Камень. Рачулка. Поле.
Тут паміраў мой дзед.
Дзень спавядаўся долу
І крыжаной вадзе.

Завеі хавалі гукі.
Дзе кат той, які страляў?
Ці стаў ён пасля бязрукім,
Ці галаву схіляў?

Ці падаў у скрусе потым,
Сляпы і глухі кат,
Ці залівала потам
Люты яго пагляд?

Колькі ён жыў ці жэўрыў,
Гэты самотны кат,
Калі зачынілі дзверы,
Як Каіну ў райскі сад?

9

Ратуйце, сосны, птушак,
Свяціце ім ў дарозе,
Вы — свечкі гэтай пушчы,
Паходні на марозе.
Свяціце, сосны, птушкам
Адважным, летуценным.
Іх у нябёсы пусцяць
Забітых продкаў цені.
На вастрыні адвагі
І сонечных сумётаў
Гараць жывыя душы
Тых, хто вучыў нас лётаць.

ПАЭТАМ ЗАМЕЖЖА

Гарачыя снягі ўзышлі, як караваі,
Яны плывуць скрозь сон
На берагі душы.
Я кнігу цішыні павольна адкрываю,
Там родная рака,
і ноч, і трыснягі.

Пішыце пра любоў, самотныя паэты,
Сучаснікі мае, сямейства вайдэлот.
Адчайна так любіць
Снягі старонкі гэтай
Мы ўмелі толькі там,
Дзе плакаў вечны Лот.

* * *

Мы сустрэнемся ўсе калі-небудзь
На скрыжалях вятроў і дарог,
У далонях сунічнага неба,
На зары каралёў і нябог.

За ракой, за абшарам сусвету
Чарадзейныя ёсць астравы,
Там і вечар рыфмуецца з верай,
Там і сосны — сёстры травы.

Мы сустрэнемся ўсе нечакана,
Па крыві, па сумленні радня...
І рукі не падыме Каін,
І прыме яго зямля.

МУЗЫКАНТ

Палюбіце мяне, як неба,
Безнадзейна, пяшчотна, шчыра,
Нібы чорны кавалак хлеба,
Нібы белы птушыны вырай.

Палюбіце стамлёныя рукі
І плячэй заінелыя крылы,
Гэты плач вечаровы гаручы,
Гэты ранішні смех шчаслівы.

У руках вашых буду глінай,
У вачах вашых буду сонцам...
Граў музыка на акарыне
Агнявым сваім сэрцам бясконцым.

ГАНЧАР

Стамлёныя рукі, жывая і звонкая гліна...
А неба высока, а сэрца глыбока. Хвіліны
Ляцяць зарападам да сэрца, на самае дно,
І дзень дагарае, і п'е залатое віно.

Народзішся з гліны і вернешся ў гліну
калісьці.
А сэрца? А сэрца натоліцца вершам, і лісцем,
І траўнем чаромхавым, вераснем
жоўтагаловым.
Ісці па зямлі яму босым і шчырым словам.

* * *

Ад сэрца да сэрца — дарога,
Ад сэрца да сэрца — туга.
Дарога квітуе нядоўга,
Патоне дарога ў снягах.

Але па вясне адзавецца
І цела яе, і душа,
Калі разняволены вецер
Абдыме яе ў спарышах.

Амые стамлёныя ногі
Вадой верасовых крыніц.
І будзе дарога доўгай,
І нас яна дабраславіць.

Новыя вершы

(2013–2016)

* * *

Гарацъ снягі,
Сівеюць скроні,
А я у Бога на далоні.

* * *

Ступае сон лясны па соснах-сходах.
Прыступачкі — ад неба да зямлі.
І сонца мёд за даляглядам сходзіць,
І лётаюць стракозы і чмялі.

Згубілася, прыснілася, згарэла.
Арэлі даляцелі да нябёс.
Старэе сонца горкай акварэллю
На мой, на твой, на адзінокі лёс.

Лясное сонца зведала пяшчоту,
Напілася жывой вады з крыніц.
А што далей, а што пасля? — Сумёты
І звон нямы намоленых званіц.

* * *

На памяць чытала сумныя вершы
І так наіўна верыла ў шчасце.
Гэтак бывае: успомніцца першы
Каханы —
і сэрца, і дзверы насцеж.

Зноў так наіўна верыцца, сніцца:
Раптам, а можа?.. Трывожна. Мурожна.
Бедная б'ецца ў грудзях сініца,
Нібы за кратамі. Божа ж мой...

* * *

А засну з разумнай кніжкаю і коткаю.
Муркатаць утульна ёй пра вечнае.
А за вокнамі ўжо й поўня ў рэчку коціцца,
І на дол сплывае час грамнічнай свечкаю.

СНЕЖАНЬ

Сосны селі за кросны
Ткаць срэбны кужаль аблокаў.
Прыляцеў чорны сокал —
Пацямнела навокал.
Прыляцеў сокал белы —
І завылі мяцеліцы.

* * *

Учора была сасною,
А сёння перад вамі стаю.
І вочы мае васількова
Глядзяць на сівую зямлю.

Ворагам зрабаваную,
Падзеленую крывёй.
Я кожны дзень адчуваю
Смагаю каранёў.

Акрылёная нашчаю поўняю,
Рукі цягну да зямлі —
Дзе вы, крыніцы поўныя,
Слодыч сваю пралілі?

ПАМЯЦІ ЗАГІНУЛЫХ

1

Дзяўчынка, вяшчунка, душа,
Ты моўчкі крычыш ад болю.
Толькі табе вырашаць,
Ці прадаецца воля.
За сотню, ці за пятак,
За маселка з пірагамі.
Зноў каінава пячаць
Штандарам чужым над намі.

2

Цёмна, сястрыца, цёмна
У светлы чэрвеньскі дзень.
На камяністай прошчы
Я запалю агмень.

І паляцяць, як znічкі,
Золатам да нябёс
Душы ахвяраў прошчаных
У жаўруковы лёс.

3

А яны больш лістоў не напішуць,
Бо паляцелі лісты
Пялёсткамі сонных вішань,
Водарам кветак лясных.
А яны лістоў не напішуць.

Надта павольна хада
Дрэваў, што бачылі іх яшчэ
Жывымі.
                    Пакуль бяда
Не разлучыла.
                                Заснулі.
                                                Спачылі.

4

А лес схавае пад крыло
Апошнюю зару.
Усе дарогі замяло,
А я агнём гару.

Цяпер за кожнага дажыць
Прыдзецца удвая
Табе і мне на той мяжы,
Дзе вешчая трава.

На той адчаянай мяжы
Прастрэленых вятроў,
Дзе нават горкія крыжы
Спяшаюцца дамоў.

5

Па беламу — трава,
Па чорнаму — няволя.
Галосіць удава
Савою ў чыстым полі.
Па чорнаму — снягі
Пярыны сцеляць душам.
Дзе волаты ляглі —
Там і сірот задушаць.
А пушчы характво
Спяліць птушыны вырай.

Лятучае яство
Успомніць сны пра крылы.
Успомніць даўніх дзён
Жывую таямніцу:
Хто ў вышыні — анёл,
Той на зямлі — крыніца.
А прашчур скажа нам:
«Не будзі яко черві...»
І херувім, як храм,
Асвяціць шлях вячэрні.

СЭРЦА МАЦІ

Калі заварушыцца брук...

М. Скобла

І раптам прарасце брук хлебам...
Ужо адрываецца... Рэкі... Палі...
Цяжка дыхае брук: даляцець бы да неба.
Маці вырасціць сына на вольнай зямлі.

Боханы з бруку цішынёю плывуць...
Як заснуць? Забіваюцца вочы зямлёю
У тых, хто схіліў галаву
На халодную лёлю.

«Люлі-люлі» спявала ўчора,
А сёння на вайну праважала.
Гэты хлеб быў цяжкі і чорны,
Гэты хлеб быў з вужыным джалам.

Нават брук прарастае хлебам,
Нават брук у неба ірвецца.
Моліцца маці зямлі і небу,
Захінаючы сына айчынаю сэрца.

* * *

Паміж дажджамі прарасці
І сцішыцца блакітнай кветкай,
Каб сны Радзімы бачыць зрэдку,
Хмарынкі родныя пасці.

Усё, што творыцца здаля,
Усё, што вернае на дотык,
Аддам, як мёд пчаліны соты.
Бяры, дзяцінная зямля!

У ДАРОЗЕ

Шчымлівыя хаткі
нябёсаў крануцца шчакой,
Кустамі вяргінь,
пахам яблыкаў,
шэптам фіранак.
Дарога бяжыць,
зазямляецца з розных бакоў,
А я нашча сэрца
нагбом выпіваю наш ранак.

Прыснілася мне
жаўруковае поле ў расе,
Ты сны разгадаць
не бярэшся на выспачцы лёсу.
Я тут і не тут.
З чарадой адлятаю гусей
У яблычны Спас,
у сваю пералётную восень.

* * *

Перакладзі мяне на мову сэрца.
Усе мае лясы, усе трывогі,
І гэты дзень стамлёны, ткань шэрым,
І васілёк у жыце ля дарогі.

Перакладзі хмарынак пазалоту
На берагах шчымлівых птушкі-сонца,
І слова «жыць», і словы «вольна лётаць» —
Сінонімы маёй зары бясконцай.

Перакладзі надзею — светла, шчодра,
І першы пацалунак, і астатні.
Тады скажу табе нарэшце: «Родны,
А крылы ўваскрасаюць на світанні».

* * *

Чатыры дарогі — і кропка адліку.
Бачу сем спакус сваіх,
Сем поўняў вялікіх.
Чатыры дарогі. Скрыжаванне.
Агнём у целе:
«Ты песень хацела?
Чаму твае песні
Душу ўжо не песцяць?»
Бо кропка адліку —
Вусцішна, мнагаліка...

* * *

Размаўляю з маімі сябрамі
На старонках падораных кніг,
І крылатых радкоў арыгамі
Дакранаюцца вуснаў маіх.

Пасміхаюся без прычыны,
І святлее на сэрцы з таго,
Што кранаецца неба Айчыны
Вечаровага сонца майго.

* * *

Калі каханне папросіць,
Не адмаўляй яму.
Птушкаю сіняй восень
Села ў маю траву.

Стала так светла, велічна.
Вочы мае — вякі.
Вось заспявалі весніцы,
Ўпалі да ног шаўкі.

Суджаны, мной абуджаны,
Быццам жалейка я.
Грай залатымі ружамі,
Званочкамі салаўя.

Табе кашулю вышыла
Нашча, промнем вясны,
І пералётнаю вішняю,
І першацветам лясным.

НА БЕРАЗЕ ПОЎНІ

За ўспаміны, як за саломінку,
Ухаплюся, снягамі скутая.
На шчацэ маёй мамы родзімку
Пацалую барвінкам, рутаю.

І дзядулевы рукі мядовыя
У халодным успомню лютым.
Зоркай да роднага дому мне,
Да радасці, не да смутку.

Я на беразе поўні моцная,
Я на беразе поўні шчырая.
Мае родныя за мяне моляцца
У сваім жаўруковым выраі.

МЯДОВЫ ДЗЕД

Мой дзед Іван, вясковы каваль,
Захапляўся пчалярствам.
Некалькі пчаліных хатак
Жылі ў нашым садзе
Проста пад яблынямі.
Вуллі былі пафарбаваныя пад колер
яблыкаў —
Жоўтыя, чырвоныя, зялёныя.
Пчолы і яблыкі былі між сабой сваякамі.
Калі дзядуля збіраў мёд,
Ён апранаў даўгі белы халат,
На сівую галаву — адмысловую сетку-маску.
Але на яго руках я ніколі не бачыла
пальчатак.
— Дзядуля, няўжо цябе пчолы не кусаюць? —
здзіўлялася я.
А ён толькі ўсміхаўся ў вусы:
— Не кусаюць, бо пазнаюць мяне па руках.
Рукі майго дзядулі Івана пахлі кузняй,
гартаваным жалезам.
Таму далей я разважала так:
«Кожнай пчолцы хочацца аддаць свой мёд
у надзейныя рукі.
А рукі дзеда — моцныя, загартаваныя...»
Мёд майго шостага лета быў асабліва
смачным.
Ён пах агнём і водарам кветак.

* * *

Прыбраўся кветкамі горад,
Дыхае чыста, празрыста.
А недзе сівое гора
Ваўкамі жалезнымі рыскае.

Як вымавіць слова «вайна»,
Гаручае і калючае?
За спомін душы віна
Выпіць. Віною змучаныя

Усе, хто сэрца збярог.
Раве ашалелы вецер
У небе пустых двароў,
У небе знямелых веснiц.

Вясна прыйшла і туды —
Пралескі цвітуць і ў пекле,
І прывіды сноў — сады
Салдацкія слухаюць песні.

ЖЫЦЦЁ

Перабягаю поле напрасткі,
Аж цень баліць, за мной не паспявае.
Налева і направа — каласкі,
Як берагі зямнога небакраю.

Ужо да лесу некалькі снягоў,
А я бягу. Гараць вакол паходні,
І гэта паляванне на ваўкоў
Братоў маіх па адзіноце родных.

І я бягу. Я, пэўна, сярод іх.
Лясы завуць, а людзі не трымаюць.
І б’ецца сэрца зоркай на дваіх —
Ля пералеска важака пазнаю.

Мой дружа, мой адзіны, ты жыві.
Хай куля твайго сэрца не кранецца.
А воля захлынаецца ў крыві,
І цень падранкам у нябёсы рвецца.

Як гэта поле годна перайсці,
Перагарнуць і здрады, і падманы,
І да сябе сапраўдных дарасці,
І па слядах сваіх жа не прайсці,
І ў лес ступіць адважна і аддана?

РОДНАЙ МОВЕ

Цябе успомніць сэрца па складах,
Па шыльдачках і прыдарожных знаках,
Па дзедавых намоленых крыжах
І па званочках пацалункам насцеж.

Цябе пазнае сэрца па дажджу,
Па заінелых восеньскіх каштанах.
Я перайду ўтравелую мяжу
Узнёсласці і падарункаў танных.

І прарасце, і зазвініць жыццё
На скрыжаваннях веры і нябыту.
Вунь паляцеў гадзіннік, не пацёк,
Як у Далі. Наканавана быць нам!

Дзяўчыначка, адчайная душа,
Стаміўшыся ў гармідары вакзалаў,
Зноў да цябе па спарышу прыйшла.
Пагавары з ёй Віцебскам Шагала.

НАПЯРЭДАДНІ КАЛЯД

На ростанях зімы святлеюць вочы неба,
Штодзённую раку я пераходжу ўброд,
А за мяне бацькі кладуць жывыя трэбы
На тым канцы дажджоў, сумненняў і турбот.

Там моляцца за нас, а мы за іх старэем,
А мы за іх ідзем да берагоў душы,
І для сваіх дзяцей мы сталі ўжо карэннем,
Трымаем на плячах зялёны звон вяршынь.

І будзе так заўжды, пакуль зямля зямлёю,
І Божы Сын пакуль даруе ўсім нябогам.
На ростанях зімы пішу сваёй крывёю,
Што небыцця няма. Ёсць вера і дарога.

БАБУЛІ

Перад смерцю бабуля спявала.
На праменьчыках родных, лясных
Маладосці пляла каралі
Успамінамі да вясны.

І ляцелі ўспаміны птушкамі
Над трыпутнікам долі зямной,
І вятрыскі калыскі гушкалі
З мамаю і са мной.

І вясельную сукню золатам
Вышывалі снягі,
Заручалася з воляй ты,
З ветахам дарагім.

Бегла ты пералескамі нашымі,
Чула гоман бароў,
Калі сонца давеку нашчае
Перавозіў Харон.

* * *

Не паспяваю жыць
                    не для сябе, для іншых,
І дарагіх людзей
                    губляю па чарзе.
Гарацць мае лясы —
                    душу ўкрывае іней.
Гарыць мая зямля —
                    скляпенне сноў-надзей.

Не паспяваю жыць
                    за хлебам, не за срэбрам
І некалі сустрэць
                    сваіх сівых сяброў.
Ляціць, ляціць жыццё
                    да брамы ў лютым небе.
І не хапае сіл,
                    і не хапае слоў...

* * *

Дабраславі жыццё,
зялёная старонка,
Дзе хмарак чарада
зямныя сны снуе.
На крылах цішыні
спявае сэрца звонка
Пра тое, што было
і будзе у мяне.
Дабраславі людзей
такіх балюча-родных.
Вучыцца даравацъ
мы будзем пакрысе,
Знаходзіць чарназём
сярод пустэль бясплодных,
Якімі сорак год
вадзіў сірот Майсей.
Мы з розных берагоў,
але народзяць нівы,
Пад ветрам зашумяць,
дадуць свае хлябы.
Напіцца цішыні
і быць з таго шчаслівай...
Дабраславі, зямля,
і навучы любіць.

* * *

Далей, далей ад шэрых плошч,
Да знічак на вадзе.
Алівы кветку птушка-ноч
Мне на далонь кладзе.

І там, дзе горкая трава,
Дзядоўнік і палын,
Крыніцам вочы адкрываць,
Як лепшы успамін.

Мяне чакае сто дарог,
І родная — адна.
Яе для мужных Бог збярог,
Хто горыч піў да дна.

РАГНЕДА

Паэма

1

Прыляцела ластаўка
І прынесла шчасцейка.
Шчасцейка бяссоннае,
Сэрцайка калёнае.

Варажба

Чараўніца чаравала:
Подых, пёрка — і крыло...
Дзе зара была крывавай,
Пуцявіну замяло.

Як ляцеў па небе голуб,
Шызы голуб й залаты, —
Загубіўся ў лесе любы,
А нялюбы звёў масты.

Вёрсты, вёрсты... Снег патлаты
Азвярэў, нібыта воўк.
Сваты едуць, едуць сваты!
Чэзне свечка, льецца воск...

2
Крумкач

Прыляцеў на падваконне,
У вачах — дажджы, дажджы...
Хто ты: шчасце або скон мой?
Любы, вораг мой, скажы.

Толькі чую — вецер, вецер...
Толькі бачу шлях завей.
Дзе ты лётаў, чорны свеце,
На якой заснеш траве?

І чыя душа жывая
Б'ецца, стукае ў вакно?
Дзе зара была крывавай,
Там дарогі замяло.

Крук самотны — крык адчайны.
Чую, чую — будзе кроў...
Над зямлёй маёй — маўчанне.
Чэзне ноч.

3

Чужая зямля —
Першая рана мая.
Рана другая —
Сукенка даўгая,
Вясельная.
На расе,
На чырвонай расе
Кахаў мяне любы.
Да згубы галубіў.
Да ночы урочыў.
Плашч апранаў сірочы.

4
Уладзімір

А зараз ты — княгіня.
Спужалася чаго? —
Што Полацк твой загінуў
Ад погляду майго.

Што аўдавелі жонкі,
Што паляглі сыны?

Ты кажаш, што я жорсткі,
Што спапяліў дамы.

Сватоў я слаў па чэсці,
Табе свой біў паклон,
Я шанаваў бы цесця,
Як трэба, за сталом.

Па келіху б мы ўзнялі
За вольны наш саюз,
Калі б ты не пракляла
Усю сваю сям'ю.

Калі б ты не назвала
Рабычычам мяне,
Зязюля б не кувала
Сярод сівых камней.

І вёскі не гарэлі б,
Не распіналі б дзеў,
І рэкі не крывелі б...
Я на цябе глядзеў!

Сама цяпер рабыня,
Рагнеда-Гарыслава.
Калі зара астыне —
Ты будзеш гора славіць.

5

Гора, гора сіраціне.
Дагарае ясны месяц,
Сэрца паляць успаміны,
Галавешку хіба песцяць?

Як палалі нашы вёскі,
Толькі попел коўдрай слаўся.
Дагарэлі мае вёсны,
Снег застаўся.

Як чаўны плылі па рэчцы —
Крумкачы кружылі ў небе
І клявалі маё сэрца
Замест хлеба.

6

Ляцела галубка,
За ёй — чорны воран.
Мяне прыгалубіў
Не любы, а вольны.

Дзе праўда, дзе здрада?
Прыйшоў — не пытаўся.
Да ночы сірочай
Са мною застаўся.

7

Паляцелі бацькі да выраю.
Раю-рай, сустрэнь іх ласкава,
Музыкай срэбнакрылаю,
Светла-зялёнай атавай.

Сёння не спіцца. Буду маліцца
Дзядам і адзінаму Богу.
Рукі мае — крыніцы,
Праўда мая — дарога.

Бог мой — айчына, дай жа спачын ім!
Дзе яны, а дзе я?..
Травой зарастаюць магілы, а памяць
Гарыць, як мая зямля.

8

А душа душою тужыць,
А душа душой баліць.
Я пляту з хмарынак кужаль,
Ён не ўмее гаварыць.

Па сцяжыначцы сірочай
Пабягу ў гушчар лясны,
Стану я сястрою воўчай
На імгненне, да вясны.

Стану я сястрою ночы,
Нашча сэрца — далягляд.
Вып'ю келіх — буду танчыць,
Пацячэ жыццё назад.

Я дзяўчынкай так любіла
На Дзвіну глядзець з гары.
Недзе спіць мой Полацк мілы,
А душа зарой гарыць...

Паляцела б я галубкай
Ці бусліцай маладой.
Там мой бацька паліць грубку
І жыве каханы мой.

На хвілінку, на імгненне
Палячу на край зямлі.
Там гаворыць і каменне,
У мядах цвітуць палі.

Хто маю душу палечыць?
Вунь крумкач на хвоі спіць,
Пад крылом ракою вечнасць,
Я не ў змозе пераплыць.

Апаліла даль світанкам,
Тоне, чэзне птушка-ночка...

А за ёю я падранкам.
А за мною сон сірочы.

9

Дзе гарэла папараць-кветка
Да зары,
Мне крумкач прынёс вестку.
— Гавары!

Гавары, пакуль вецер
Яшчэ родны, як брат.
Гавары, пакуль кветкі
Яшчэ сіла сабраць.

Пачакай, мая згуба,
Дыхай вольна, душа.
Хто душу не галубіў —
Не напіўся з каўша.

Толькі кропля за кропляй
Пот каціўся, і кроў
Запякалася. Кросны
Ткалі зоркі без сноў.

І схіляліся песні
Да гаючай травы,
Там за права ўваскрэснуць
Йшлі ўміраць ваяры.

Мне кара́лі на шыі
Як вяроўкі былі.
Я кашулю пашыла
Да зямлі, да зямлі...

А крумкач беспрытульны
(Ў зрэнках тухне зара):
— Хутка будзеш матуляй, —
Выгукнуў, як мара.

— Подых свечачкі-поўні,
Спомін траў і мядоў
Сэрца сына напоўняць,
І ён прыйдзе дамоў.

Тут крумкач схамянуўся,
Да камення прынік.
Ноч-матуля мінула.
Белы дзень — чорны крык.

10

Як дзіўна, сэрца, і як страшна:
Мой валадар адзіны — кат.
Ён люты, гожы і адважны,
І мне яго чакаць, чакаць...

Вяшчунка-доля так няўтольна:
Напіўшыся маёй крыві,
Яна сказала непрытомнай:
«Кахай, Рагнеда, і жыві».

Мой князь, мой кат,
                    мой вораг любы,
Цябе Стрыбог на муку мне
Паслаў,
          на неварать, на згубу,
На скон у немачнай віне.

Гарэць, гарэць ў агні пякельным,
І ненавідзець, і кахаць...
Ды не ў палатах княжых — келлі
Цябе чакаць і праклінаць.

11

Пераверцень-трава, вярні сэрца.
Шэры дзень і шэрая ноч.
Некаханай лягчэй памерці
У прадонні гадоў і плошч.

Некаханай лягчэй да сонца,
Чым да сэрца каменнага звацць.
Дзе гняздзіцца тваё бяссонне,
Дзе твая, перасмешнік, раць?

12

Пякуча, балюча,
свет — здраджаны рай.
Народзіцца хлопчык,
а ты — памірай.
Ні ўсмешкі, ні ласкі —
адзін люты снег,
Твае пацалункі —
і боль мой, і грэх.
Мне неба, як глеба,
на плечы лягло,
Я твару прыпомніць
не ў змозе твайго.
І праўда нямее
ў крыклівых дварах,
Прызнацца не смею,
што кат ў галавах.
Стаіць у чырвоным
і пільна глядзіць,
Каб сына твайго
я змагла нарадзіць.

13

Спелянала б тваё блакітнавокае немаўля,
Ды калыскай цярновай стала зямля.
Да неба далёка,
Да сэрца глыбока.

Любы! Больш цябе не галубіць.
Мілы! Слабеюць ўжо крылы.
І бераг пастылы,
І сэрца астыла...

14
Уладзімір

Рукі твае халодныя,
Прыгалуб, Гарыслава.
Лёдам ты дыхаеш, лёдам,
Атрута — кожная страва.

Раўнуеш, напэўна? Ведаю
Жанчын я заморскіх, гарачых,
Толькі з табою-ведзьмаю,
Нібы ў дзяцінстве, плачу.

Літасцівы, мо, ягнёнак,
Хіба ты не ведаеш, як
Чакаю я нашае ночы,
Як срэбнай манеты жабрак.

Як жытняга хлеба галодны,
Як ка́ня кроплю дажджу...
А ты мне пад сэрца — лёдам,
А ты — паміж намі мяжу.

Рагнеда мая, Гарыслава,
Сцябліна на поўні дарог,
Калі б ты была ласкавай,
Я б сэрца сваё зберог.

15

Утравела, утравела
Маё сэрца, як ралля.
Над зямлёю вее вецер,
А хілюся долу я.

Мая доля, як няволя.
Люты княжа-вітруган,
Смагу ты калі спатоліш
Па крывавым батагам?

Па знявераным чаканням,
Па спустошаным дварам?
Ты няўмольны, ты адчайны,
Побач так балюча нам...

16

Ты мяне не пачуеш, як і заўсёды.
Спіш. Спеюць яблыкі. Сохне трава.
Я караць цябе буду сёння.
Няма болей сіл трываць.

Вось лязо і адбітак пачварны ў глыбінях
Гэтай бездані-поўні — жаночай слязы.
Ты такі малады ва ўспамінах,
Але ў сэрцы тваім — маразы.

Замарозіў ты кветку. Я сёння пачвара.
Я — забойца. У скрусе стаю ля акна.
Дзе мая запаветная мара?
Дзе мая дарагая зямля?

Хіба лёгка забіць, калі жылка дрыжыць
На скроні тваёй, як жывая?
А ў вачах маіх — капяжы...
Будзе рана ў грудзях нажавая.

Як жа мне жыць, калі жылка дрыжыць
І любыя дзеці паснулі?
Напэўна, дайшла да мяжы
І зверу ўва мне няўтульна.

Ты, вораг мой, кат, вяртайся назад,
Туды, дзе пачатак дарогі,
Дзе маці маёй сляза
Абмыла бацькавы ногі.

Туды, дзе залой зара
І кроў на белай кашулі,
Дзе наша гарыць зямля —
Знайдзі свой спачын-прытулак.

Памры, мой каханы, ўраз!
Жыві, мой каханы, вечна!
Прымара зары, як мара,
Сціскае за плечы...

17
Уладзімір

Што ты робіш тут, Гарыслава?
Чаму твае рукі ў крыві?
Якое ты маеш права
Паміраць? Я сказаў — жыві!

Ці, можа, маёй ты смерці
Жадаеш. Чаго дрыжыш?
З табой нам доля адмерыла
Ісці па адным крыжы.

Мяжуе нянавісць з каханнем,
Мяжуе з жалем праклён,
Я першы твой і астатні,
Жах твой і лепшы сон.

Навошта сябе ты губіш?
Забудзь усё злое, забудзь!

Знякровіла помста губы,
Жаданаю жонкай будзь!

Знаеш, і мне, Гарыслава,
Памяць урочыць сны...
Ды лепшая мая слава —
Наша дачка і сыны.

Знаю — табе няўцешна,
Знаю — табе баліць...
Толькі святлу без ценю
Не бываць на зямлі!

18
Ператварэнне

Дзіўны сон мне сёння сніўся:
Я — дзяўчынка. Церам наш
Быццам купал сіні-сіні...
Нехта кажа ціха: «Ляж...»

І падлога ўраз травою
Прарасла і зацвіла.
Я пазнала яе мову,
Бо цвіла травою я.

Я была расой сусвету,
Верасоваю зарой,
Я была вадой і ветрам,
Голасам лясных звяроў...

Дзіўны сон, а можа, памяць:
Кроў мая — лясы, палі...
Той агонь пакуту паліць,
Як салому на зямлі.

19

Сэрца маё самотнае,
Чорнае, як чарніца,
Ды ад агню смяротнага
Ратуе жывая крыніца.

Вось табе — поўня-паўнюткая.
Вось табе — жыва-жывучая.
Кветачкамі бялюткімі
Выткана воля гаючая.

20

Чорная сукня і белая ноч —
Родныя сёстры.
Слова «чарніца» нагадвае дождж,
Ніцыя вёрсты.

Божа, як светла, калі Ты са мной.
Пацеркай — ветах.
Я не скаруся смазе зямной,
Горычы свету.

21

Кажуць, дарога да храма...
Храм — у душы.
Рана мне, Божа, рана
Да нябесных вяршынь.

Чорная хустка — здрада,
Белая хустка — лёс...
Бацюхна-бусел параду
Мне на крылах прынёс.

Келля — мая цямніца,
Сэрца — мой храм.
Гэтыя вербы ніцыя
Нікому я не аддам.

Гэтыя рукі белыя
Параю лебядзей
Крыж накладаюць смела
На рабацінне ў вадзе.

Вобраз твой, Уладзімір,
Хутка ў рацэ згарыць:
Люты спачыне з мірам,
Міламу ў сэрцы жыць.

22

Дождж праліецца —
стане светла душам.
На могілках падымецца трава.
І будзе вецер
песні маці слухаць,
А бацькава сівая галава
Вярбінаю нахіліцца да долу,
Да долу, да крыніцы,
да раллі...
Ваша дачка ўжо хутка будзе дома,
Яе краса,
нібы быльнёг,
згарыць.
І будзе вечнасць
спапяляць імгненні,
А воля захлынацца у крыві.
Рагнеда крыж сумленна будзе несці
Далёка ад радзімае зямлі.
«Дачушка, кветачка, —
Рагнедзе сніцца маці, —
Як дакранешся сонечнай мяжы,
Падуць замкі,
а дзверы будуць насцеж.

Душу сваю,
як неруш,
зберажы».

23

Мой сынок, паглядзі на мяне.
Ты хіба не пазнаў матулю?
Я канаю сярод камянёў
Сівой ластаўкай беспрытульнай.

Толькі вочы яшчэ гарадь.
У іх помста і памяць волі.
Маё сэрца даўно кара,
Не скаруся ні кату, ні долі.

Княжа мой, пакладзі ў труну
Васілёчкі з палёў радзімых,
І свяшчэнную даўніну,
І гаротны погляд Радзімы.

Абдымі мяне, неба, мацней.
Дзе кайданы хароняць песні,
Прыгадайце, людзі, мяне,
Калі я аднойчы ўваскрэсну.

24

У доме маім два вакны,
Два розных жыцці-дарогі.
У першым — прывід вайны,
Ў другім — прыгажосць ад Бога.

Змяшаліся попел і кроў,
А хочацца жыць і маліцца.
Даўно чалавека баіцца
Світанак — прыстанак буслоў.

У першым акне — зіма,
Закідвае смецце парогі.
Тут кат — чалавек дарагі,
І шыбеніцы, і астрогі...

Будуюць цэрквы ў другім,
Дзіцяці смяяцца чыста...
Вокны мае — берагі,
Я рэчкай плыву агністай.

25

Зямля астывае пад вечар,
Птушкі ляцяць у вырай.
Душа — ты нябога вешчая,
Ластаўка срэбнакрылая.

Душа знае тое, што пішацца,
Баліць, і гарыць, і кахаецца,
Вярбінай пад небам калышацца,
На полі гаротным змагаецца.

Душа скажа тое, што ведаю.
(Хутчэй чысты аркуш паперы!)
Бо веды рыфмую з вераю,
Кожнаму будзе па веры.

ЗМЕСТ

З кнігі «Дзве зямлі — дзве долі» (2006)

З кнігі «Верасовыя песні зары» (2008)

Сцісла пра аўтарку

Іна Снарская нарадзілася ў старажытным Полацку. Скончыла сярэднюю школу № 3, Наваполацкі політэхнічны інстытут, атрымала дыплом інжынера-будаўніка. Пасля заканчэння інстытута (1987) тры месяцы працавала ў Маладзечне на заводзе металаканструкцый. Выйшла замуж за ўкраінца і пераехала разам з ім у Палтаву. Нарадзіла сына Уладзіслава. Два гады працавала па спецыяльнасці на кафедры жалезабетонных канструкцый Палтаўскага будаўнічага інстытута, але, маючы творчую натуру, занялася журналістыкай. Скончыла філалагічны факультэт Палтаўскага педагагічнага ўніверсітэта.

Творчай сувязі з Радзімай паэтка ніколі не перарывала. У розны час яе вершы друкавалі часопісы «Беларусь» і «Полымя», «Першацвет» і «Маладосць», «Край» і «Крыніца», «Роднае слова» і «Дзеяслоў», газеты «Літаратура і мастацтва» і «Голас Радзімы». На Украіне яе паэтычныя падборкі можна было прачытаць у «Палтаўскай думцы» і «Маладой грамадзе», «Зары Палтаўшчыны» і «Палтаўскім весніку». Вершы Іны Снарскай з'яўляліся ў самай папулярнай моладзевай газеце Украіны «Моладзь Украіны». Друкавалася палачанка-палтаўчанка і ў «Літаратурнай Украіне».

Аўтарка кніг вершаў «Пацеркі» (1994), «Пачакай, мая птушка...» (1998), «Лясная панна» (2001), «Кветка гарынь» (2005), «Дзве зямлі — дзве долі» (2006), «Верасовыя песні зары» (2008), «Ад сэрца да сэрца — дарога....» (2013).

Сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў, Нацыянальных саюзаў пісьменнікаў і журналістаў Украіны.

Літаратурна-мастацкае выданне

Бібліятэчка часопіса «Дзеяслоў».
Выпуск 20

Іна Снарская

Вогнепаклонніца

Паэзія

Адказны за выпуск *Генадзь Вінярскі*
Рэдактар *Алесь Пашкевіч*
Мастак *Зміцер Шыла*
Вёрстка *Хведара Сумкіна*
Карэктар *Віктар Іваноў*

Падпісана да друку 28.06.2017. Фармат 84×108 1/32.
Папера афсетная. Рызаграфія. Ум. друк. арк. 8,61.
Ул.-выд. арк. 3,64. Наклад 200 ас. Зак. 293.

ПУП «Кнігазбор».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюдніка друкаваных выданняў № 1/377 ад 27.06.2014.
Вул. Я. Лучыны, 38-93, 220112, Мінск.
Тэл./факс (017) 207-62-33, тэл. (029) 772-19-14, 682-83-86.
E-mail: bkniha@tut.by

Надрукавана з арыгінала-макета заказчыка ў ЗАТ «Аргбуд».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюдніка друкаваных выданняў № 2/182 ад 15.02.2016.
Вул. Берасцянская, 16, 220034, Мінск.